

Sedanji najboljši ogrski zgodovinar Lud. pl. Thallóczy, sekcijski šef in ravnatelj arhiva v skupnem finančnem ministrstvu na Dunaju, je začel v družbi z Ant. Hodinko, skriptorjem v cesarski fidejkomisni knjižnici, izdajati diplomatičen zbornik, ki mora zanimati vsakega slovenskega zgodovinarja. Prvi zvezek tega zbornika obsega akte, ki se nanašajo na turške napade na Hrvaško in sosednje dežele, posebno na Kranjsko v letih 1490—1527. Dolgo časa se že peča Thallóczy s hrvaško in bosensko zgodovino; organ ogrskega zgodovinskega društva in publikacije ogrske akademije so napolnjene z razpravami o pokoljenju in nadaljnji usodi rodovine Blagayeve, o razmerah dubrovniške republike z Ogrsko in o različnih prepornih točkah iz srednjeveške hrvaške in bosenske zgodovine. To so pa samo priprave za veliko monografijo o Bosni, za katero nabira že veliko let gradiva po vseh evropskih arhivih in knjižnicah. Pokojni skupni finančni minister pl. Kallay se je zelo zanimal za to delo in je dovolil vsako leto nekoliko tisočakov za znanstvena arhivalna potovanja; kolikor mi je znano, bo ta zgodovina Bosne najbrže kmalu izšla, ker je nabiranje gradiva že dovršeno.

Prej omenjena knjiga obsega dva dela. V predgovoru nam pojasnjuje Thallóczy namen zbornika: odstraniti hoče krive nazore o Vojaški granici in izpopolniti doslej izšle diplomatične publikacije. Monografije Vanička in Schwickerja o Vojaški granici so zastarele in gradivo Lopašičevo v „Monumenta Slav. mer.“ in „Starinah“ je nepopolno in nezanesljivo, ker je mnogo tekstnih napak. Zato mora biti hvaležen Thallóczyju vsak zgodovinar, ki se peča s povestnico obmejnih hrvaških krajev, da je objavil v drugem delu zbornika toliko važnih aktov, nekatere skrajšane, ostale pa v vsem obsegu. Kdor se bavi z zgodovino arhivov, ga bode posebno zanimal predgovor; tu nam naznanja pisatelj, kaj se dobi v treh največjih avstrijskih arhivih, namreč v državnem, skupnem finančnem in vojnem, vmes pa vpleta zanimive podatke o razvoju nekaterih teh zavodov. Nekaj posebno odlikuje to knjigo od ostalih enakih zbornikov ogrske akademije, namreč da se je Thallóczy pridružil pri izdavanju aktov nasvetom, katere je Stieve zastopal pri lipskem in frankobrodskem shodu zgodovinarjev in katere sedaj vsi uporabljajo pri enakih podjetjih. Prej so ogrski zgodovinarji, kakor Nagy, Szilágyi, Traknoi, Karolli, Barabás itd. po različnih načelih izdajali akte, zato tudi ni bilo v eni in isti knjigi nikakega sistema. Ker je ta publikacija velike važnosti za kranjsko zgodovino, bi bilo dobro, ako bi kateri zgodovinar s pomočjo aktov, ki se nahajajo v kranjskem deželtnem arhivu in katerih Thallóczy ni objavil, napisal majhno razpravo o turških napadih na Kranjsko deželo v letih 1490—1527.

Komatar.

Slovinzische Grammatik. To delo znanega jezikoslovca dr. Friderika Lorentza je izšlo lani v Petrogradu kot izdanje imperatorske akademije znanosti. Slovinci prebivajo v stolpskem okrožju na Pomorjanskem. Njih narečje je zadnji ostanek jezika, ki je kašubskemu zelo soroden, a ni nikakor identen z njim. Slovincev živi še vseh skupaj 200—250, prej manj nego več, ki pa pripadajo vsi starejšemu rodu. Mladina se ne uči več jezika svojih staršev. Narečje izumre torej v nekaterih letih. Zavoljo tega je njegovo proučevanje precej težavno. Lorentz je naletel le na malo ljudi, ki so znali pripovedovati v slovinščini. Večinoma si je moral pomagati z vprašanji: „Kako se pravi temu?“ ali „Kako se glasi ona beseda?“ Seveda je sprejel le ono, kar je slišal večkrat. Nekoč je zbral nekaj Slovincev in jih prosil, naj se pogovarjajo v slovinščini. Nekaj časa so se res — hipoma pa so preskočili v nemščino, v kateri jim je jezik gibčnejši.

Slovnica, zadnji pomnik Slovincem, obsega na 349 straneh le glasoslovje, sklanjo in spregatev. Pridejana sta glasoslovje (str. 349.—387.) kabatkiškega (to je narečje 250 stolpskih Kašubov) in zemljevid, kažoč nam meje narečja Slovincem.

J. Lokar.

Veliki koncert pevskega in tamburaškega kluba hrvaških vseučilišnikov „Mladost“. V zahvalo za svoj čas od Slovincem Hrvatom izkazane simpatije povodom znanih nemirov na Hrvaškem, je priredilo hrvaško akademično društvo „Mladost“ pod pokroviteljstvom „Glasbene Matice“ in „Družbe sv. Cirila in Metoda“, in sicer zadnjemu društvu na korist, dne 3. februarja t. l. v veliki dvorani „Narodnega doma“ v Ljubljani krasen vokalni in instrumentalni koncert, ki je ob velikanski udeležbi uspel najsijajneje. Moški zbor je pel: F. Hofbauerja: „Vniz po Matuške po Volgě“, N. Rosenberga „San“, A. Nedvėda „V ljubem si ostala kraji“ in A. Foersterja „Slovo“, tamburaši pa so svirali: izvod iz Lisinskega opere „Porin“, priredil Prochazka, Smetane „Dalibor“, priredil Machač, in narodne pesmi „Slovenec i Hrvat“, zložil Muhvič, priredil Horvat. Moški zbor je glasovno prav dober, ima krepke basiste in odličnega pevovodjo, stud. iuris gosp. St. Stražniškega. Petje je bilo na oni umetniški višini, kateri se divimo le pri nastopu celega zbora naše dične „Glasbene Matice“. Glasovi posamezni in zbor v celoti, vse je s skrbno točnostjo naučeno; glasovi so uglajeni, vokalizacija čista in pravilna, dinamično so posamezni glasovi v celoto dobro spojeni. Pevovodja ni samo siguren v vodstvu, ampak tudi izvrsten interpretator, kateremu sledi zbor z vidno lahkoto in največjo točnostjo. Mojstrsko so izvajali piano-crescendo in forte ter dovršeno sforzate, ki pa so bili na nekaterih mestih že odveč. Pevska točka „Vniz po Matuške po Volgě“ z začetnim pianissimo je napravila posebno dober vtisk. Tamburaši pod odličnim vodstvom dirigenta stud. iuris g. Mar. Horvata so nudili mnogo več, nego smo pričakovali. Glavna zasluga gre gotovo dirigentu, ki je prenesel efekt orkestra kolikor možno v tamburaški zbor. V drugi vrsti je pa treba naglašati, da so „Porina“ g. Prochazka, „Dalibora“ g. Machač in „Narodne“ g. Horvat izborno priredili za tamburaše. Osobito dobra prireditelj je „Dalibor“. Eksatno sviranje posameznih godal diči vobče zbor, in so zlasti mojstri na bisernicah, bračih in brdah. Drsanje je tako popolno, da se je na posameznih mestih zdelo, kakor bi igrali gosli. Tudi so tamburaši krasno niansirali in točno sledili sigurnemu in odličnemu vodstvu dirigenta. Občinstvo je z viharim aplavzom izražalo po posameznih točkah zaslužen priznanje pevskega in tamburaškega zboru, ki ostane po svojem res umetniškem proizvajanju Slovincem v najprijetnejšem spominu.

Pahor.

Slovensko gledišče. A. Drama. Maeterlinck na našem odru! Kdo bi si bil mislil? Dne 18. febr. se je uprizorila prvič na našem odru njegova „Monna Vanna“. „Monna Vanna“ se je dala pri nas že še poskusiti! Kajti tu je stopil Maeterlinck